

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

ЖОБА

**«Нейропсихологиялық диагностика және әртүрлі бұзылыстары бар
балалармен түзету жұмыстары»**

**мектепке дейінгі ұйымдар, орта білім беру ұйымдары басшыларының,
психологтарының, педагогтерінің біліктілігін арттыру курсының
БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Дайындаған:

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

Астана қ., 2025

МАЗМҰНЫ

Бөлім 1.	Жалпы ережелер	3
Бөлім 2.	Глоссарий	3
Бөлім 3.	Бағдарламаның тақырыбы	5
Бөлім 4.	Бағдарламаның мақсаты, міндеті және күтілетін нәтижелері	5
Бөлім 5.	Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны	6
Бөлім 6.	Оқу процесін ұйымдастыру	10
Бөлім 7.	Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету	10
Бөлім 8.	Оқу нәтижелерін бағалау	11
Бөлім 9.	Курстан кейінгі сүйемелдеу	12
Бөлім 10.	Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі	12
Қосымша 1	Қорытынды жұмыстарды бағалау критерийлері	14

1-тарау. Жалпы ереже

Бағдарлама педагогтар мен жалпы орта білім беру ұйымдары басшыларының кәсіби қиындықтары мен қажеттіліктеріне сұрақ қою арқылы анықталған ең сұранысқа ие білімдер кешенін, педагог кадрларды қайта даярлау курсының оқу жұмыс жоспарын, Нормативтік-құқықтық актілердің негізгі ережелері мен талаптары, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III ҚРЗ, «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығы, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 28 қыркүйектегі № 508 «Формальды емес білім беретін, танылған ұйымдардың тізбесіне енгізілген ұйымдар беретін формальды емес білім арқылы ересектер алған оқу нәтижелерін тану қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы., Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 11 қыркүйектегі № 370 «Ересектерге арналған қосымша білім беру ұйымдарының түрлері қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрықтарын ескере отырып ұсынады.

Психология бүгінгі таңда педагогикада басым бағыттардың бірі болып табылады: оқу орындарында білікті мамандардың белгілі бір тапшылығы бар, ал ерекше көзқарасты қажет ететін балалар саны айтарлықтай жоғары деңгейде қалып отыр. Қысқа мерзімде мұғалім психология профилі бойынша барлық қажетті білім мен дағдыларды алған кезде, қысқа мерзімді кәсіптік қайта даярлау курстары жағдайды теңестіруге көмектеседі.

Курстың білім беру процесі оқытудың интерактивті формалары арқылы жүзеге асырылады: дәріс, практикалық сабақ, шеберлік сынып, шығармашылық шеберхана, шағын топтарда жұмыс, тренинг, жоба қорғау, тестілеу.

Бағдарлама білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру әдістемесін дамытуға және жетілдіруге, нейропсихологиялық зерттеу педагогтерге, психологтарға және ата-аналарға баланың даму ерекшеліктерін түсінуге ғана емес, сонымен қатар оның нақты және әлеуетті мүмкіндіктерін анықтауға мүмкіндік береді. Қазіргі таңда нейропсихология ғылымы өте өзекті. Ол мидың қай аймақтары мен процестері жоғары психикалық функцияларға – қабылдау, есте сақтау, зейін, ойлау, сөйлеуге жауапты екенін зерттейді. Нейропсихолог – бұл клиникалық психолог, ол осы функцияларды бағалап, оларды дамытуға немесе қалпына келтіруге көмектесе алады.

Нейропсихолог диагностика нәтижелері бойынша баланың «күшті жақтарын» және «даму аймақтарын» уақытында анықтап, оның мүмкіндіктерін ескеретін және бар қиындықтарды жеңуге көмектесетін даму немесе түзету бағдарламасын жасайды. Ал ата-аналар «бұрын» және «кейін» арасындағы айырмашылықты сезініп, баласының болашағына деген сенімділікті арттыра алады.

2-тарау. Глоссарий

Бағдарламада қолданылатын нейропсихологиялық терминдер:

- Агнозия – бас ми қыртысы мен оған жақын орналасқан қыртысасты құрылымдарының зақымдануынан туындайтын қабылдаудың түрлі түрлерінің бұзылуы. Ми қыртысының бастапқы бөлімдерінің зақымдануы сезімталдықтың қарапайым бұзылуларына әкеледі. Қыртыстың екінші бөлімдері зақымданған жағдайда адам келіп түскен ақпаратты талдау және біріктіру қабілетін жоғалтады, бұл көру, есту, тактильді қабылдау секілді түрлі қабылдау түрлерінің бұзылуына әкеледі.
- Алексия – ми қыртысының түрлі бөліктерінің (оңқайларда сол жақ жартышар) зақымдануы нәтижесінде пайда болатын оқу процесінің бұзылуы немесе оны меңгере алмау. Ми қыртысының зақымданған аймағына байланысты алексияның бірнеше түрі (оптикалық, моторлық және т.б.) ажыратылады.
- Афазия – сол жақ жартышардың (оңқайларда) жергілікті зақымдануы кезінде пайда болатын сөйлеу бұзылысы, сөйлеу қызметінің түрлі түрлерінің жүйелік бұзылысымен сипатталады.
- Амнестикалық афазия – заттардың атауын айтуда қиындықтар туындайтын бұзылыс, самай-төбе- шүйде бөліктерінің зақымдануынан пайда болады.
- Динамикалық афазия – сөйлем деңгейінде, көбінесе сукцессивті баяндау деңгейінде сөйлеудің бұзылуы. Сукцессивті баяндау сөйлемнің мағыналық, синтаксистік және грамматикалық құрылымын қалыптастырудан басталады.
- Кинестетикалық афазия (афферентті-моторлық) – сөздің айтылуындағы бұзылыс, артикуляциясы ұқсас дыбыстарды ажырату қиындықтарына байланысты бір дыбыстың екіншісімен ауыстырылуы. Бұл бұзылыс сол жақ жартышардың (оңқайларда) постцентральды иректің төменгі бөліктері зақымданғанда байқалады.
- Кинетикалық афазия (эфферентті-моторлық) – сөйлеудің кинетикалық ұйымдастырылуының бұзылуы, сөйлеу стереотиптерінің инерттілігіне байланысты бір сөзден екінші сөзге ауысу қиындықтарымен көрінеді. Сол жақ жартышардың (оңқайларда) премоторлы қыртысының төменгі бөліктері зақымданғанда пайда болады.
- Билатеральды бұзылыс – бас ми қыртысының сол және оң жақ жартышарларының симметриялы бөліктеріндегі екіжақты қызмет бұзылысы.
- Вербалды – психологияда таңбалық материалды және осы материалмен жұмыс істеу процестерін сипаттайтын термин. Ол мағыналы (сөздер қатарлары, мәтін үзінділері және т.б.) немесе мағынасыз (дауысты дыбыстарсыз әріптер тобы, буындар және т.б.) болуы мүмкін. Вербалды

материалға қарама-қарсы вербалды емес материал – геометриялық фигуралар, суреттер, заттар және т.б.

- Гнозис – заттар мен құбылыстарды, олардың мағыналық мәнін тану қабілеті.

- Көру гнозисі – заттар мен олардың бейнелерін тану, заттардың (объектілердің) кеңістіктік ерекшеліктерін ажырату, беттерді тану, түстерді ажырату, әріптерді тану қабілеті.

- Мнестикалық қызмет – шынайы өмірді психикалық бейнелеудің бір түрі, ол адамның тәжірибесін бекіту, сақтау және кейіннен жаңғырту процестерін қамтиды.

- Перинаталды зақымданулар – ұрыққа зиянды факторлардың тууға дейінгі (пренаталды әсерлер), босану кезінде (интранаталды) және туылғаннан кейінгі ерте кезеңде (постнаталды) әсер етуінен пайда болатын түрлі патологиялық жағдайлар.

- Персеверация – бірдей қозғалыстарды, бейнелерді, ойларды мәжбүрлі түрде қайталау.

- Праксис – мақсатты автоматтандырылған қимыл әрекеттерін орындау қабілеті.

- Динамикалық (кинетикалық) праксис – қозғалыстар сериясын орындау қабілеті, ол қимылдардың негізін құрайды.

- Кинестетикалық праксис – қажет қимылдар жиынтығын (әсіресе көру бақылауынсыз) кинестетикалық талдау мен біріктіру негізінде орындау қабілеті.

- Кеңістіктік праксис – объектілердің кеңістіктік белгілерін, негізгі кеңістіктік координаталарды ажырату қабілеті.

- Реципрокты координация – функционалдық жүйелердің жүйке орталықтарының үйлестірілген қызметі, онда бір жүйенің жүйке орталықтарының қозуы басқа жүйенің жүйке орталықтарының тежелуін тудырады. Термин қарама-қарсы бағытталған қимылдарды үйлестірудің күрделі формаларын сипаттау үшін қолданылады.

- Симультанды фактор – бір мезгілде ақпаратты қабылдау қабілеті, яғни белгілер мен объектілерді тану. Симультанды тәсіл – ақпаратты бірден қабылдау, біз бүкіл бейнені тұтас көреміз. Мысалы, суретке немесе фотосуретке қарағанда біз оны толығымен қабылдаймыз, жеке бөлшектерге тоқталу міндетті емес.

- Сукцессивті тәсіл – ақпаратты бірізді қабылдау, біртіндеп: алдымен бірінші нәрсені, содан кейін екіншісін, содан кейін үшіншісін қабылдаймыз. Бұл тәсіл уақыт бойынша созылады. Мысалы, сөйлеу ақпаратын қабылдау: біз алдымен бір сөзді, содан кейін екіншісін, үшіншісін оқимыз, тек содан кейін ғана толық мағына пайда болады.

- ОВЗ (шектеулі мүмкіндіктері бар балалар) – мүгедек балалар немесе

0-18 жас аралығындағы, мүгедек деп ресми танылмаған, бірақ уақытша немесе тұрақты физикалық және (немесе) психикалық дамуында ауытқулары бар, арнайы білім беру жағдайларын қажет ететін балалар.

3-тарау. Бағдарламаның тақырыптары

Теориялық және практикалық академиялық сағаттар саны көрсетілген бағдарлама тақырыптары:

	Бөлімдердің тақырыптық атаулары:	Сағат көлемі			Тапсырмалар
		Дәріс	Тәжірибе	СӨЖ	
1	Нейропсихологияның әдіснамалық негіздері: мақсаттары, принциптері және тәсілдері	1		4	1. Нейропсихология нені зерттейді? 2. Нейропсихолог қандай мәселелерді шешеді? 3. Нейропсихологияның негізін қалаушыларды атаңыз. 4. Гнозис дегеніміз не? 5. Динамикалық праксис дегеніміз не? 6. Дизонтогенез дегеніміз не? 7. Қазіргі нейропсихологияның бағыттарын атаңыз. 8. Қазіргі нейропсихологияның қандай бөлімдері белгілі? 9. Жоғары психикалық функцияларға (ЖПФ) не жатады? 10. Ми бөлімдерінің негізгі құрылымдарын атаңыз. 11. Бас миының әр бөлігінің қызметін анықтаңыз. 12. Дизонтогенездің пайда болу себептері қандай болуы мүмкін?

2	Тәжірибелік бөлім: Нейропсихологиялық әдістердің түрлері. Арнайы білім беру қажеттіліктері бар (3 жасқа дейінгі) балалармен сабақ барысында нейрокоррекциялық әдістерді қолдану.		4		1.НДР бөлімшесіне баруды қамтитын шолу сабағы. 2.Нейропсихологтың жұмыс кезеңдері? 3.Ірі моторика 4.Ұсақ моторика 5.Көру қабылдауы 6.Есту қабылдауы 7.Сөйлеу қабылдауы
3	Нейропсихологиядағы негізгі терминдер.	1			1.Онтогенез дегеніміз не? 2.Дизонтогенез дегеніміз не? 3.Гнозис дегеніміз не? 4.Праксис дегеніміз не? 5.Агнозия дегеніміз не? 6.Апраксия дегеніміз не? 7.Адам таныс тұрмыстық дыбыстарды ажырата алмайды – бұл не? 8.Адам әріптерді есте сақтай алмайды – бұл не? 9.Адам заттарды қолымен сипап ажырата алмайды – бұл не? 10.Адам таныс заттар мен дыбыстарды есіне түсіре алмаса, миының қай бөлігі зақымдалған?
4	Нейропсихологиялық түзету жұмысының кезеңдері. 1-кезең. Диагностика. Балаларды нейропсихологиялық зерттеудің ерекшеліктері	2		4	1.Нейродиагностика қалай жүргізіледі? 2.Нейропсихологиялық диагностиканың мақсаттары. 3.Зерттеу рәсіміне қойылатын талаптар. 4.Нейродиагностиканың қағидалары? 5.Гнозистің түрлерін атаңыз. 6.Көру гнозисін

					диагностикалау. 7.Есту гнозисін диагностикалау. 8.Дәм сезу гнозисін диагностикалау. 9.Тері-бұлшықет (тактильді) гнозисін диагностикалау. 10.Иіс сезу гнозисін диагностикалау.
5	Практикалық бөлім: Нейропсихологиялық диагностика дағдыларын үйрету. 3 жастан асқан балаларға нейропсихологиялық диагностика жүргізуге шолу.		4		Балалардың жоғары психикалық функцияларын (ЖПФ) диагностикалау демонстрациясы. 1.Әңгімелесу; 2.Есту-сөйлеу жады; 3.Динамикалық праксис; 4.Реттік санау; 5.Саусақ позасының праксисі; 6.Нақты бейнелерді атау; 7.Сызылған және қабаттасқан бейнелерді тану; 8.Сөз-атау бойынша суреттер жұбын көрсету; 9.Көру жады; 10.“Төртіншісі артық” тапсырмасы; 11.Көшіру.
6	ООП бар балаларға нейропсихологиялық диагностика.	1		4	1.5-6 жастағы балаларды тексеру схемасына не кіреді? 2.Латералды профиль дегеніміз не? 3.Қолдардың реципрокті координациясы дегеніміз не? 4.Динамикалық праксисті (қозғалыс жады) тексеру үшін қандай нұсқаулық қолданылады?

					5.Есту-сөйлеу жадысын тексеру үшін қандай нұсқаулық қолданылады? 6.Көру жадысын тексеру үшін қандай нұсқаулық қолданылады? 7.Көру гнозисі мен сөйлеуді тексеру үшін қандай нұсқаулық қолданылады? 8.“Мен қанша рет соғу керек екенін (санын) айтамын, ал сен соғасың” — бұл нұсқаулық диагностикада не үшін қолданылады?
7	Практикалық бөлім: 5-6 жастағы балаларды тексеру схемасын құрастыру. Нейропсихологиялық тексеру схемасы бойынша диагностика. Протоколды толтыру.	1	4		Ж.М. Глозман, Т.В. Ахутина, А.Е. Соболева әдістемесі бойынша балаларға нейропсихологиялық диагностика жүргізу процесін бақылау. 5 жастан бастап балалардың ЖПФ диагностикасын көрсету. 1.Балаларды тексеру схемасына не кіреді? 2.Ми жартышарларының латерализациясы 3.Корректуралық сынама 4.Реципроктық координация 5.Ритмдік құрылымдарды бағалау 6.Графикалық сынама 7.Кеңістіктік гнозис 8.Ауыздық праксис 9.Эмоцияларды анықтау 10.Сурет бойынша әңгіме құрастыру 11.Сұрақтарға сүйене отырып әңгіме мазмұнын айту

					12.Логика-грамматикалық құрылымдар
8	Диагностика нәтижелерін талдау. Баланың нейропсихологиялық зерттеу деректерін сандық бағалау.	1		4	Талқылау, сұрақтар мен жауаптар. 1.Диагностика нәтижелерін талдау не үшін қажет? 2.Стандартталған әңгімелесу барысында не бағаланады? 3.Сызылған бейнелерді тану сынағы қандай гностикалық функцияны анықтайды?
9	Тәжірибелік бөлім: Балаларға жүргізілген зерттеу хаттамасының негізінде нәтижелерді талдау құрастыру		4		1.Балаларды зерттеу хаттамасын толтыру. 2.Нейродиагностика нәтижелерін талдау құрастыру. Баланың нейропсихологиялық зерттеу деректерін сандық бағалау
10	3-кезең. Арнайы білім беру қажеттіліктері (АБК) бар балаларға арналған түзету-дамыту бағдарламасын әзірлеу. Диагностика нәтижелерін ескере отырып, түзету сабақтарын жоспарлау.	1		4	1.Түзету-дамыту сабағына қандай әдістер мен жаттығулар енгізілуі керек? 2.Түзету-дамыту бағдарламасы дегеніміз не? 3.Түзету-дамыту бағдарламасы қандай құжаттарға негізделіп әзірленеді? 4.Назар аударуды жақсарту үшін қандай жаттығулар қолданылады Талқылау, сұрақтар мен жауаптар.
	Тәжірибелік бөлім: Түзету сабақтарының жоспарын құру. 3-тен 7 жасқа дейінгі балалармен түзету сабақтары.		4		Ұлттық балаларды оңалту орталығындағы (НЦДР) түзету сабақтарына шолу. Түзету сабағын өткізу (алынған білімді бекіту). Талқылау, сұрақтар мен жауаптар.
	4-кезең.	1			1.Нейропсихологиялық

11	Түзету-дамыту сабақтары. ООП балаларына арналған нейротүзету жаттығуларының түрлері			3	түзету дегеніміз не? 2.Нейропсихологиялық түзету кезеңдері. 3.Нейротүзету курсына не кіреді? 4.Нейротүзету сабақтарының принциптері? 5.Тыныс алу жаттығулары не үшін қажет? 6.Көз қозғалысын дамыту жаттығулары нені түзетеді?
12	Тәжірибелік бөлім: Түзету сабақтарында психологиялық-педагогикалық технологияларды енгізу. Танымдық саласы бұзылған балаларға арналған нейро-жаттығуларды қолдану: назар, жады, ойлау.		4		НҚДР түзету сабақтарына шолу. Талқылау, сұрақтар мен жауаптар
13	Нейропсихологиялық әдістер мен технологиялар, түзету сабақтарында қолданылатын.	1		4	1.Қандай жағдайларда нейротренажерлер қолданылады? 2.Мишық дегеніміз не? 3.Мишықтық стимуляция дегеніміз не? 4.Нейротренажерлер қандай негізгі топтарға бөлінеді? 5.Екі жарты шар тақтасы не үшін қолданылады? 6.Кинезиологиялық доптар мен қапшықтардың рөлі. 7.Егер сынама дұрыс орындалса, тапсырмаларды қалай қиындатуға болады? Нейротренажерлердегі

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

					жаттығуларды көрсету. Сұрақтар мен жауаптар, талқылау.
14	Тәжірибелік бөлім: Түзету сабақтарында жаңа әдістер мен технологияларды қолдану.		4		Түзету сабақтарына шолу. Нейротренажерлердегі жаттығуларды көрсету. 1.Кинезиологиялық доптар мен сенсорлық қапшықтарды түзету жаттығуларына қолдану. 2.Лабиринттер (екі жарты шар тақталары). 3.Кері байланыс нысанасы (еденге арналған түрлі-түсті сандармен). 4.Баланс жолақтары.
15	Мишық және жарты шар аралық ынталандыру әдісі		1	4	Түзету сабақтарына шолу. Нейротренажерлердегі жаттығулар мен нейропсихологиялық ойындарды көрсету. 1.«Ақылды сегіздік» 2.Балансир 3.Нейротренажер «Жұдырық-алақан» 4.Нейробика
16	Тәжірибелік бөлім: Балалармен түзету- дамыту сабақтарында нейротренажерлерді қолдану.		4		Тыңдаушылардың нейротренажерлерді тәжірибелік қолдануы.
17	Қорытынды бағалау		3	3	Ағымдағы бақылаудан сәтті өту. Емтихан күні. Тақырыптық блоктар бойынша сұрақтар мен жауаптар.
	Қорытындысы: 72	10	36	34	

4-тарау. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты: жаңа кәсіби қызмет түрі – нейropsychолог мамандығына қажетті құзыреттіліктерді меңгеру (әртүрлі генезді бұзылыстары бар балалардың жоғары психикалық функцияларын диагностикалау және түзету). Коррекциялық жұмыстар мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды (ЕБК) әлеуметтендіруде кәсіби дағдыларды жетілдіру

Бағдарламаның міндеттері:

- Нейropsychологияның әдіснамалық негіздері;
- Жоғары психикалық функциялардың құрылымы және психикалық процестердің қалыптасу механизмдері;
- Нейropsychологиялық диагностика: негізгі қағидаттар мен міндеттер;
- Диагностика нәтижелерін талдау. Баланың нейropsychологиялық зерттеу деректерін сандық бағалау;
- Нейropsychологиялық түзету қағидаттары;
- Нейротүзету әдістері.

Курс барысында тыңдаушылар келесі дағдыларды меңгереді:

- Балалардың онтогенездің әртүрлі кезеңдерінде бұзылған нейрокогнитивтік функцияларын анықтау;
- Нейropsychологиялық диагностика әдістерін меңгеру;
- Жоғары психикалық функциялардың жағдайын бағалау;
- Нейropsychологиялық диагностика әдістерін іс жүзінде қолдану;
- Аномалды дамуы бар балалармен жұмыс істеуде нейropsychологиялық әдістерді қолдана отырып, диагностика бағдарламаларын әзірлеу;
- Балаларға нейropsychологиялық түзету жүргізу;
- Нейropsychологиялық әдістерді практикада қолдану;
- Баланың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, нейropsychологиялық әдістемелерді нақты сұраныстарға бейімдеу;
- Нейropsychологиялық әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, коррекциялық бағдарламаларды құрастыру;
- Нейropsychологиялық диагностика мен түзету бойынша негізгі ұғымдар мен терминдерді қолдану.

5-тарау. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Бағдарлама мазмұны тыңдаушыларға кәсіби білім мен дағдыларды меңгеруге бағытталған модульдерді қамтиды. Бұл модульдер қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкес келесідей бағыттарды қамтиды:

1. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

2. Арнайы білім беру шарттарын ұйымдастыру;
3. Коррекциялық-дамыту оқыту;
4. Арнайы білім беру жүйесі.

1-Модуль. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету

Бұл модуль дефектология саласындағы педагогикалық кадрларға арналған нормативтік-құқықтық құжаттарды талдауға бағытталған. Негізгі заңнамалық ережелер мен талаптар қарастырылады:

- Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (27 шілде 2007 жыл, № 319-III ЗРК);
- ҚР Білім және ғылым министрінің 31 қазан 2018 жылғы № 604 бұйрығы («Білім берудің барлық деңгейлері үшін мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды бекіту туралы»);
- ҚР Білім және ғылым министрінің 28 қыркүйек 2018 жылғы № 508 бұйрығы («Үлкендерге бейресми білім беру арқылы алынған оқу нәтижелерін тану ережелерін бекіту туралы»).

2-Модуль. Нейропсихологияның әдіснамалық негіздері

- Нейропсихология ғылым ретінде.
- Нейропсихологияның қалыптасу тарихы.
- Бас миының жалпы құрылымы, орталық жүйке жүйесі, жоғары жүйке қызметі туралы негізгі түсініктер.
- Нейропсихологиялық тәсілдің принциптері.
- Ми құрылымының функционалды моделі.

3-Модуль. Нейропсихологиядағы негізгі терминдер

- Нейропсихологиялық диагностика мен коррекцияда қолданылатын негізгі ұғымдар мен терминдер.

4-Модуль. Нейропсихологиялық коррекциялық жұмыстың кезеңдері

- 1-кезең: Диагностика. Балаларды нейропсихологиялық тексерудің ерекшеліктері.

5-Модуль. Ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) бар балаларға нейропсихологиялық диагностика жүргізу

- Оқушылардың психикалық дамуын бағалау.
- ЕБҚ бар балаларды диагностикалауда қолданылатын әдістер.

6-Модуль. Диагностика нәтижелерін талдау

- Баланың нейропсихологиялық зерттеу деректерін сандық бағалау.

7-Модуль. ЕБҚ бар балаларға арналған коррекциялық-дамыту бағдарламасын әзірлеу

- Диагностика нәтижелерін ескере отырып, коррекциялық сабақтарды жоспарлау.

8-Модуль. Коррекциялық-дамыту сабақтары

- ЕБҚ бар балалармен жұмыс жасауға арналған нейротүзету жаттығуларының түрлері.

9-Модуль. Коррекциялық сабақтарда қолданылатын нейропсихологиялық әдістер мен технологиялар

- Арнайы түзету әдістері.
- Жеке және топтық түзету жұмыстары.

10-Модуль. Мишықтық және жартышарлар арасындағы стимуляция әдісі

- Мишықтық стимуляция.
- Жартышарлар арасындағы өзара әрекеттестікті дамыту әдістері.

Бұл бағдарлама нейропсихологияның теориялық және практикалық аспектілерін меңгеруге бағытталған, сондай-ақ ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істейтін мамандардың кәсіби дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

6-тарау. Білім беру процесін ұйымдастыру

Оқу үдерісін ұйымдастыру сабақтарды дәрісханалық және қашықтық нысандарында өткізуін қарастырады. Сабақ кестесін құру кезінде қашықтан оқытудың онлайн режимдегі ерекшелігі ескеріледі.

Бағдарлама педагогтердің шығармашылығын таныту үшін дәстүрлі және инновациялық тәсілдерді қолдана отырып, қажетті жағдай жасайды.

Бағдарлама заманауи талаптарға сәйкес балаларға қосымша білім беру қызметін және даму үдерісін заңнамалық және нормативтік құқықтық, ғылыми-зерттеу, бағдарламалық-әдістемелік, практикалық қамтамасыз етуге және Қазақстан Республикасының балаларға қосымша білім беру сапасын жетілдіру бойынша мақсаттылық, тұтастық және әрекеттердің жүйелілігін қамтамасыз етуге бағытталған теориялық және практикалық сабақтарды қамтиды.

Оқу процесі оқытудың интерактивті әдістері арқылы жүзеге асырылады: пікірсайыстар, тренингтер, коучингтер, шеберлік сыныптар, бейнефильмдерді талқылау, мәселелерді бірге шешу, жобаларды қорғау, тестілеу.

Педагогтердің базалық білімдерінің курсқа дейінгі деңгейін анықтау үшін диагностикалық тестілеу жүргізіледі.

Диагностикалық тестілеу курстың басында педагогтердің құзыреттілік деңгейін анықтауға және білім беру бағдарламасының тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді. Тест нәтижелері құпия болып табылады және қорытынды бағалау кезінде ескерілмейді.

7-тарау. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету – Бағдарламаның модульдері бойынша қажетті барлық оқу-әдістемелік материалдардың көмегімен балаларға қосымша білім беру ұйымдарының педагогтері мен бейіні бойынша мамандарын оқытуды ұйымдастыру және оны іске асыру үшін қажетті жиынтық.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мынадай материалдарды қамтиды:
оқу-әдістемелік құралдар;
тренер /оқытушы / тьютор, тыңдаушыға арналған әдістемелік ұсынымдар;
дәріс материалдары;
практикалық сабақтардың материалдары;
білуін, меңгеруін, дағдысын бақылау материалдары;
гlossарий (анықтамалық, сөздік);
таныстырылым және үлестірмелі материалдар;
практикалық сабақтың әдістемелік материалдары;
аудио, бейне және мультимедиялық материалдар;
республиканың қосымша білім беру ұйымдары педагогтерінің әдістемелік әзірлемелері;
бейне сабақтар, тренингтер, шеберлік сыныптар;
интернет ресурстар;
негізгі, қосымша әдебиеттер ретінде тыңдаушыларға ұсынылатын оқу әдебиеттерінің тізімдері.

Оқу-әдістемелік кешендер басылымы (кітаптар, кітапшалар) нұсқасында, электронды түрінде де қолданылуы мүмкін.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету Бағдарламаның модульдері бойынша:

1) нормативтік құқықтық модуль – Қазақстан Республикасының білім мәселелері бойынша заңнамалық және нормативтік - құқықтық актілерімен;

2) психологиялық-педагогикалық модуль – электрондық оқыту ресурстарымен (аудио, бейне материалдары, анимация және кескінмен сипаттау), тренингтің, практикалық сабақтың әдістемелік материалдарымен;

3) теориялық-технологиялық модуль – оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыру бойынша бағдарламалармен, білім мазмұнын жаңарту бойынша әдістемелік ұсынымдармен, оқу-әдістемелік құралдарымен, оқу-анықтамалық (гlossарий, анықтамалық, сөздік және басқа) материалдарымен;

4) практикаға бағдарланған модуль – заманауи оқу-әдістемелік кешендердің, практикалық сабақтардың, шеберлік сыныптардың, тренингтердің, коучингтер, таныстырылым материалдарының әзірлемелерімен;

5) әр модуль – басылып шыққан немесе электронды нұсқадағы дәрістердің материалдарымен іске асырылады.

8-тарау. Оқыту нәтижелерін бағалау

Курс соңында балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың педагогтері мен бейіні бойынша мамандардың білімдерін жаңарту, толықтыру және кәсіби құзыреттілігінің дағдыларын жетілдіру қарастырылады.

Білім беру үдерісінің соңында тыңдаушылардың білімдерін бақылау және бағалау үшін мыналар өткізіледі:

1) қорытынды тестілеу;

2) жобаны таныстыру.

Білімді бағалау нәтижесінде тыңдаушы барлығы 100 балл жинауы керек.

Тест сұрақтарының жалпы саны – 20. Әрбір дұрыс жауап үшін 2 балл беріледі. Тест үшін барлығы – 40 балл. Тестілеудің шекті деңгейі - 20 балл.

Жобаны қорғау – 40 балл.

Қосымша баллдар мыналарға беріледі:

курсқа қатысуы – 10 балл;

сабақ кезіндегі белсенділігі – 10 балл.

Курс қорытындысы зерделенген модульдер бойынша жобаның таныстырылымын жеке немесе топта қорғауды көздейді.

Курстың қорытындысы бойынша тест тапсырмалары білімге қатысты сұрақтарды қамтиды:

1) балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдардың қызметтерін реттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық негіздері;

2) психологиялық қосымша білім беру жағдайында ерекше білім беруді қажет ететін балалармен білім беру процесін ұйымдастырудың қазіргі заманғы тәсілдері;

3) ерекше білім беруді қажет ететін балалардың музыкалық шығармашылық қызметі процесіндегі психологиялық-педагогикалық аспектілер;

4) ерекше білім беруді қажет ететін балаларды музыкаға оқытудың технологиялары мен әдістері.

Курсты іске асырудың қорытындысы бойынша бақылау жұмысын бағалау өлшемдері:

«Сынақ» (тест: 50 пайыз және одан жоғары) – педагог және бейіні бойынша маман орындалған тапсырманың проблемалық саласын біледі, шешілетін проблеманың бастапқы себептерін түсінеді, тапсырманы орындау үшін білімдерін қолданады, проблеманы шешу үшін тәсілдерді (әдістер, құралдар, нысандар және тағы басқа) талдайды және жинақтайды, күнделікті практика проблемаларын шешу үшін тапсырманы орындау маңыздылығын бағалайды.

«Сынақтан өтпейді» (тест: 50 пайыздан төмен) – педагог және бейіні бойынша маман орындалған тапсырманың проблемалық саласын жеткіліксіз біледі, шешілетін проблеманың бастапқы себептерін түсінбейді, тапсырманы орындау үшін білімдерін қолданбайды, проблеманы шешу үшін тәсілдерді (әдістер, құралдар, нысандар және тағы басқа) талдай алмайды және жинақтай

алмайды, күнделікті практика проблемаларын шешу үшін тапсырманы орындау маңыздылығын төмен бағалайды.

9-тарау. Курстан кейінгі қолдау көрсету

Педагогтің жеке міндеттерін шешуге бағдарланған Курстан кейінгі қолдау көрсету келесі элементтерден тұрады: өзін анықтауы, құзыреттілігінің өзектілігі, кері байланыс, үздіксіздік. Курстан кейінгі кезең толық жасалған рефлексияны, курстан соң олардың іске асыратын қызметі туралы шығармашылық есебін болжайды.

Курстан кейінгі қолдау көрсетуде педагогтің қызметіне келесі нысандар қолданылады:

- 1) кәсіби дамуының нәтижелері;
- 2) педагог курс өткен соң бірінші күнтізбелік жыл ішінде үштен кем емес өзіндік жұмысын ұйымдастыру және өткізу;
- 3) Курста өткен және алған білімін, біліктілігін, дағдыларын жұмыс тәжірибесінде қолданатын педагогтерді тәжірибе алмасу бойынша іс-шараларға қатысуға тарту, олардың іс-тәжірибесін көпшілік алдында мойындау;
- 4) Курс бағдарламасына түзету енгізу.

Педагогтің қызметіне курстан кейінгі қолдау көрсету мониторингі бір жыл бойы сырттай немесе қашықтық нысанында өткізіледі.

10-тарау. Курстың оқу процесін жүргізу барысында қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық базасы:
Қазақстан Республикасының Конституциясы; «ҚР Бала құқықтары туралы», «Білім туралы», «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы», «ҚР мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы», «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы»;
2. Қазақстан Республикасында балаларға қосымша білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдері – ҚР БҒМ «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Нұр-Сұлтан қаласы, 2019 ж.;
3. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: Учебное пособие.- 6 изд.- М: Генезис, 2024
4. Семенович А.В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза: Учеб.пособие.-М: Генезис,2024
5. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. 1 часть. Теоритическое и методологические основы нейропсихологической диагностики в дошкольном возрасте. М: Айрис пресс,2024

6. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. Часть 2. Диагностический альбом для нейропсихологического обследования дошкольников. М: Айрис пресс, 2024
7. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. Часть 3. Формы протоколов для нейропсихологического обследования дошкольников и опросников для их родителей. М: Айрис пресс, 2024
8. .Е.Ю.Балашова, Ковязина М.С. Нейропсихологическая диагностика в вопросах и ответах изд.Генезис
9. Е.Ю.Балашова Ковязина М.С. Нейропсихологическая диагностика. Классические стимульные материалы изд. «Генезис» 2007
10. Сунцова А.В., Курдюкова С.В. Изучаем пространство с нейропсихологом
11. Л.С. Цветкова «Актуальные проблемы нейропсихологии детского возраста» М., 2001

Қорытынды жұмыстарды бағалау критерийлері

Өзіндік жұмысты бағалау критерийлері:

Курстың даму деңгейін анықтау үшін келесі параметрлер қолданылады:

- 1) оқытылатын модуль бойынша оқу материалының мазмұнын игеру;
- 2) зерттелетін материалды практикалық қолдану;
- 3) ақпаратты талдау және синтездеу;
- 5) қорытынды жасай білу.

Тыңдаушылардың өзіндік жұмысты орындау бойынша білімдерін бағалау балдарды бес балдық жүйеге ауыстыру арқылы жүзеге асырылады:

- 1) «Өте жақсы»: 9-10 балл (85-100%);
- 2) «Жақсы»: 7-8 балл (75-84%);
- 3) «қанағаттанарлық»: 5-6 балл (50 - 74%).

Жобаны бағалау критерийлері

Курстың даму деңгейін анықтау үшін келесі параметрлер қолданылады:

- 1) жобаның негіздемесі;
- 2) жобалық идеяның креативтілігі;
- 3) жобаны іске асыру жоспары;
- 4) алған білімдерін көрсету;
- 5) әлеуетті нәтижелілік.

Жобаның құрылымы

Бір жобалық тақырыпта 4-5 тыңдаушыдан тұратын топ жұмыс істейді. Әр топ өз жобасын дайындайды.

Жоба келесі құрылымдық элементтерден тұрады:

- 1) титул парағы (ұйымның атауы, әзірлеушінің Т.А. Ә., жылы, қаласы көрсетіледі).
- 2) Мазмұны (Кіріспе, Негізгі бөлім, қорытынды, қосымша).
- 3) кіріспе (таңдалған тақырыптың өзектілігі, жұмыстың мақсаттары мен міндеттері, негізгі проблеманы тұжырымдау және қысқаша сипаттау негіздемесі беріледі).
- 4) Негізгі бөлім (кіріспеде қойылған мәселе ашылады, қолда бар тиімді практиканың көздері мен материалдарында жобалық идея баяндалады, жобаны іске асырудың іс-қимылдары (кезеңдері) жоспарланады, жобаны бағалау критерийлері, көрсеткіштері, индикаторлары және оның болашақ дамытушы, оқытушы, қалыптастырушы әсері айқындалады.
- 5) қорытынды (жобаның тәуекелдері тіркеледі, жалпылау жасалады немесе зерттеу нәтижелерін нақты пайдалану бойынша практикалық ұсынымдар беріледі).
- 6) пайдаланылған көздердің тізімі.
- 7) қосымшалар (қажет болған жағдайда).

8) слайд түріндегі Презентация.

Жобаны бағалау критерийлері:

- 1) жобаның негіздемесі;
- 2) жобалық идеяның креативтілігі;
- 3) жобаны іске асыру жоспары;
- 4) алған білімдерін көрсету;
- 5) әлеуетті нәтижелілік.

Жобалық жұмыстың тұсаукесерін бағалау үшін келесі критерийлер бөлінеді:

0 балл-іске асырылмаған;

1 балл – ішінара іске асырылды;

2 балл-толық іске асырылды.

Жоба бойынша ең жоғары балл саны-12 балл.

Жұмыс үшін балл сомаларын дәстүрлі бағалау нормаларына аударуды келесі схема бойынша жүзеге асыруды ұсынамыз:

«5» (өте жақсы) бағасы 11-12 балл сомасына қойылады.

«4» ұпайы (жақсы) 8-10 баллға сәйкес келеді.

«3» (қанағаттанарлық) балл 6-7 балл сомасына сәйкес келеді.

Тестілеуді бағалау критерийлері

№	Модульдердің атауы	Сағат саны	Сұрақтар саны
1.	Модуль1. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету	8	10
2.	Модуль2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оңалтудағы ойынтерапевтінің рөлі	25	15
3.	Модуль3.Ойын әрекетін ұйымдастырудың заманауи тәсілдері.	25	15
4.	Модуль4. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарына арналған кеңестер мен ұсыныстар.	18	10
5.	Қорытынды тестілеу	4	
	Барлығы	80	50

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

Ұпайларды (Балдарды) бағалау шкаласы

баға	Орындалу шегі%	Балдар (ұпайлар)
5	90%-100%	29-35
4	75-89%	23-28
3	50-74%	15-22
2	50% аз емес	20 балдан аз емес